

Terje Emil Fredwall Sykepleie på bortebane

BOGANMELDELSE

Scandinavian Academic Press, 274 s. ISBN: 9788230403822

I bogen *Sykepleie på bortebane* undersøger Fredwall sygeplejerskens rolle i fængsler og de særlige vilkår, der præger arbejdet med at yde behandling og omsorg til fængslede personer. Sygeplejerskers rolle i netop fængslet er interessant, fordi de varetager individets ret til sundhedsbehandling i en kontekst, hvor fængselsmyndigheden altid "har det sidste ord" (s. 10) – også i tilfælde, hvor beslutningen har en negativ indvirkning på patientens helbred. Emnet er kun i begrænset omfang behandlet i Skandinavien. Bogen giver således et velkomment bidrag til forskningen om sundhed i fængsler, hvor der tilmed tages udgangspunkt i sundhedspersonalets egne erfaringer og perspektiver. Emnet er vigtigt at sætte fokus på, da sygeplejerskerne, som Fredwall skriver, er i risiko for at blive overset og glemt, da deres arbejde foregår "på bortebane", hvor sundhedsbehandling ikke er det primære formål (s. 215-216).

Under overskriften "Fengselet" beskrives i første del de norske fængslers opgaver, organisering og forskellighed. Heri indgår perspektiver på fængslets formål og samfundsmandat. Dette indebærer en introduktion til fængslets modsatrettede hensyn, hvor man både skal "påføre et onde" (s. 63), og samtidig være human og tilbyde fængslede mulighed for at forandre sig og vende tilbage til samfundet (s. 70-71). I del 1 definerer forfatteren fængslet som en institution med opgaver indadtil og udadtil, hvor det som sker inde i et fængslet, handler om at etablere et professionelt fagfællesskab, mens fængslet udadtil løfter en samfundsopgave, som både handler om at afskrække andre fra at begå kriminalitet og at beskytte samfundets øvrige borgere. For læsere, som ikke allerede er bekendte med teorier om straffuldbyrdelse, udgør bogens første del et velbeskrevet grundlag for forståelsen af bogens anden del, som har fokus på sundhedspersonalets erfaringer med at praktisere i denne kontekst.

I bogens anden del, under overskriften "Sykepleierne", kommer sygeplejerskernes egne erfaringer og perspektiver på arbejdet i fængslets komplekse arena i spil. Fredwall udfolder i denne del af bogen sit empiriske materiale, som består af interviews med 16 sygeplejersker tilknyttet højsikkerhedsfængsler i varierende størrelser (fra under 40 til over 100 fængslede). I et appendiks til bogen beskriver forfatteren, at valget om at interviewe frem for at observere har haft den begrænsning, at sygeplejerskens rolle i fængslet alene belyses ud fra sygeplejerskernes egne refleksioner over deres rolle frem for observationer

BOGANMELDELSE

af praksis i fængslerne. Her kunne Fredwall med fordel have inddraget overvejelser om, hvorvidt sygeplejerskernes refleksioner over egen praksis også kan betragtes som deres idealer for deres praksis.

I denne del beskriver Fredwall sygeplejerskens daglige opgaver, og læseren tages med ind i medicinrummet, laboratoriet og på sygeplejekontoret. Dertil beskrives problematikker relateret til selvmord og selvskade blandt fængslede. Særligt interessant er sygeplejerskernes kritik af brug af sikkerhedscelle til forebyggelse af uønsket adfærd. Generelt fremstår citaterne fra sygeplejerskerne stærkt med dybdegående beskrivelser af den svære balanceakt mellem sikkerhed og omsorg i fængslet. F.eks. siger en sygeplejerske, at det af sikkerhedsmæssige årsager er en betingelse for hende, at døren ind til cellen står på klem under samtaler med personer, som har udøvet grov vold (s. 141), mens en anden fortæller, at sundhedspersonalet burde være til stede om aftenen og i weekenderne, da fængselsbetjentene har en højere tærskel for at ringe til lægevagten end at kontakte sygeplejersken i dagtimerne (s. 147). I dette afsnit kunne yderligere fortolkning af citaterne have bidraget til interessante perspektiver på, hvordan fængsling påvirker individets ret til bl.a. fortrolighed og ligebehandling.

Her beskrives også importmodellens betydning for den sundhedsmæssige behandling i fængslerne. Sundhedsordningen i norske fængsler varetages af sundhedsprofessionelle, som er ansat af kommunen. Det betyder dog ikke, at sundhedspersonalet enerådigt beslutter, hvilken behandling, der iværksættes. Det er nemlig altid kriminalomsorgen, der har det sidste ord, hvis der er uenighed mellem sundheds- og fængselspersonalet. Sundhedspersonalet betegnes i den forbindelse som *inviterede professionelle gæster* (s. 158-161 og 181), og dette er principielt interessant og kunne uddybes: hvordan (og af hvem) sundhedspersonalet er *inviteret*, hvad indebærer *invitationen*, og hvad karakteriserer en *inviteret gæst* og hvilken rolle spiller dette i det daglige samarbejde? I et menneskeretligt perspektiv kan det anfægtes, at sundhedspersonalet er inviteret, da de er forudsætningen for at fængslet kan sikre individets grundlæggende rettigheder under et fængselsophold – altså er de en del af værtskabet.

Herefter præsenterer Fredwall sondringen mellem den personorienterede og den sikkerhedsorienterede omsorg, hvilket giver et nuanceret indblik i de forskellige professionelle positioner, som de interviewede indtager (eller måske ønsker, at indtage?). Ifølge Fredwall er den personorienterede position mest fremtrædende i interviewene, hvor sygeplejerskerne understreger, at deres loyalitet er hos de fængslede. Det kommer frem, at samarbejdet med fængselsbetjentene er vigtigt for, at sygeplejerskerne kan gennemføre deres arbejde (s. 169-173). Dette aspekt af sygeplejerskernes hverdag tydeliggør fængslets unikke arbejdsmiljø, hvor sygeplejefaglig behandling og omsorg skal synkroniseres med et fokus på sikkerhed.

I anden del sættes særsomt fokus på håbets betydning for både fængslede og for sygeplejersker. Dette er et velkomment perspektiv på sygeplejerskernes

arbejde, som dykker ned i *hvorfor* arbejdet med fængslede er meningsfuldt. Svarene omhandler muligheden for at gøre en forskel for et individ i krise og "ikke at miste troen på egen indsats" (s. 209). Med tanke på de afsavn fængslede lider og de begrænsninger et fængselsophold medfører af f.eks. mangel på kontakt til venner og familie, arbejde og bolig, manglende privatliv etc., så er budskabet om, at man som sygeplejerske kan bidrage til at bringe håb ind i en anden persons liv, helt central. Relateret til håb optræder i et andet kapitel et citat fra en sygeplejerske som siger, at håbet er vigtigt, fordi "et menneske som håper, tar ikke livet sit" (s. 137). Dette er en rørende refleksion over betydningen af håb, som fortæller os, at håb kan redde liv.

BOGANMELDELSE

Afslutningsvist peger Fredwall i sidste kapitel på bogens måske vigtigste budskab: Sygeplejersker skal have mulighed for at møde deres patienter, tale med dem, følge op på behandlinger og give dem den tid, de har behov for. Hertil kommer muligheden for at afsætte tid til samarbejde med fængselsbetjente og løbende tværfaglig koordinering. Det er i høj grad et spørgsmål om at tilføre ressourcer frem for at beskære og om at øge kendskabet til værdien af det behandlende og forebyggende arbejde, der udføres i fængsler.

Samlet set udgør *Sykepleie på bortebane* en introduktion til grundlæggende idéer om straf og fængsels formål. Samtidig beskrives sundhedsbehandlingens formål og gennemførelse ved at gå i dybden med de sundhedsrelaterede konflikter og dilemmaer, som opstår i et fængsel. Bogen giver indblik i de komplekse vilkår, der præger sygeplejerskers arbejde i fængsler, og inviterer til refleksion over sundhedspersonalets rolle og ansvar i et fængsel. Den udgør relevant læsning for professionelle i både sundheds- og fængselssektoren. Dertil kan også både myndighedsansatte og (politiske) beslutningstagere have stort udbytte af bogen.

Mathilde Carøe Munkholm,
adjunkt, Juridisk Institut,
Syddansk Universitet